



BERNHARD BOLZANO (1781. – 1848.)

SADRŽAJ

1. ŽIVOT I DJELA
2. NAUK O ZNANOSTI
3. METAFIZIKA

1. ŽIVOT I DJELA

Rođen u Pragu od majke Njemice i oca Talijana. Godine 1805. postaje svećenikom, a onda profesorom filozofske znanosti o religiji na sveučilištu u Pragu. Kad ga je 1819. netko denuncirao, izgubio je službu, povukao se u samoću i posvetio znanosti.

Djela: *Athanasia* (1827., objavljeno anonimno); *Wissenschaftslehre: Versuch einer ausfühlichen und groBtenteils neuen Darstellung der Logik* (4 sveska, 1837); *Paradoxien des Unendlichen* (posthumno 1851).

Bolzano je sam napisao kratku povijest svojeg misaonog razvoja. Tu dolazi do *izražaja* vodeća crta njegova mišljenja: protivljenje subjektivizmu i tendencija prema objektivnom mišljenju o iskazima i istinama o sebi. U 16. godini čita Baumgartenovu metafiziku i pronalazi u njoj mnoge pogreške i krive dokaze. Isto tako čitajući Kantovu Kritiku čistog uma, koja ga je najprije oduševljava, nailazi na zablude, kao što su metoda postuliranja, nauk o antinomijama, pretpostavka »stvari o sebi« itd.

2. NAUK O ZNANOSTI

Jezgru znanstvenih spoznaja čini analiza objektivnih sadržaja a ne sintetički zorovi. Do tog uvida dovodi ga studij matematičkog mišljenja kao i poznavanje aristotelovsko-skolastičke filozofije u kojoj bitnosti ili forme imaju objektivnu bezvremensku vrijednost. Tri temeljna pojma njegove nauke o znanosti su: iskazi o sebi, predodžba o sebi i istine o sebi (an sich). Ništa od toga nije »postavljeno«, nego je sve nađeno. Bolzano nastoji finom fenomenološkom metodom istaći objektivni karakter svake spoznaje. Iskaz o sebi je za Bolzana ono što se misli pod jednim iskazom. Iskaz, dakle, iskazuje sadržaj neke misli ili suda. Primarni element u iskazu o sebi je njegov objektivni sadržaj ili značenje. Da ga neki subjekt doista misli ili iskazuje, čisto je sekundarni faktor, nevažan za objektivno značenje. Slično vrijedi i za predodžbu o sebi: to je sve ono što može biti sastavni dio nekog iskaza, ali samo za sebe još ne tvori neki

iskaz. Ni tu nije važan subjekt koji bi takvu predodžbu imao, no ona ipak postoji kao »neko nešto« pa i onda kad je nijedno biće ne bi dohvaćalo. I u predodžbi, protivno psihologizmu, gleda Bolzano najprije objektivno stanje stvari.

Istine o sebi su opet objektivni sadržaji, neovisno o tome da li ih tko misli ili priznaje. Istina o sebi se dodiruje onog što se u staroj filozofiji zvalo ontološka istina; to je svaki iskaz koji izriče nešto tako kako ono jest, bez razlike na to da li ga netko stvarno izriče ili ne. I Bog misli ove istine o sebi, jer su one istinite; one su »iskazi prije Boga« (protiv teološkog moralnog pozitivizma).

3. METAFIZIKA

Bolzano prihvaća metafiziku u smislu *philosophia perennis*. On smatra mogućom metafiziku iz čistih pojmova o sebi. Metafizički stavovi te vrste su iskazi: Bog opstoji, po prirodi je nepromjenljiv, sveznajući, svemoćan, svet. Svako biće opstoji bilo kao supstancija ili akcidens. Supstancije stoje u međuakciji; ja supstancija je besmrtna, aktivna; sva bića imaju predodžbe, od materije do čovjeka i ne se međusobno razlikuju po stupnjevima.